

Nr 75.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket; given Stockholms slott den 15 februari 1929.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Lübeck.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om
polisväsendet i riket.**

Härigenom förordnas, att 14 § i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

14 §.

1. Varder i — — — länsstyrelsens prövning.

Beslut, som sålunda underställes, skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Beslut angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp må ej ogillas på den grund att dylik förmån anses bestämd till för lågt belopp, med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgivas.

Om beslut — — — hos länsstyrelsen.

2. Finner länsstyrelse, att avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp av polisdistrikt eller landsting bestämts till belopp, som uppenbarligen icke är skäligt, eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosätter sina åligganden enligt denna lag, skall länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse.

Vidtages ej — — — vite fälla.

Denna lag skall träda i kraft dagen efter den, då densamma enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 15 februari 1929.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDBLAD, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Lübeck:

Jag anhåller att få för Kungl. Maj:t anmäla uppkommen fråga om begränsning av den länsstyrelsen tillkommande prövningsrätten beträffande beslut om avlöning åt befattningshavare vid polisväsendet med mera.

Enligt lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket skall riket för polisverksamhetens upprätthållande vara indelat i polisdistrikt. Stad, så ock köping, som enligt särskild bestämmelse är pliktig att bekosta för köpingen erforderlig polispersonal, skall utgöra särskilt polisdistrikt. I övrigt skall landsfiskalsdistrikt eller del därav utgöra polisdistrikt (1 § 1 mom.). Landsfiskalsdistrikts indelning i polisdistrikt skall, såvitt ske kan, verkställas på sådant sätt, att de särskilda polisdistrikten komma att bestå av en eller flera hela kommuner. Till ett polisdistrikt må ej hänföras mer än en kommun, där ej kommunerna själva påyrka sådant eller det för polisverksamhetens behöriga upprätthållande finnes särskilt påkallat (9 §).

*Gällande
bestämmelser.*

I stad, så ock i köping, som nyss nämnts, skola polismän samt i övriga polisdistrikt fjärdingsmän (polismän) finnas anställda i den omfattning, som erfordras för polisverksamhetens ombesörjande inom distriktet (2 §). Med polisverksamhet avses vad angår stad upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, verkställande av spaning och annan undersökning angående brott samt den verksamhet i övrigt, som på grund av särskilda stadganden eller härdvunnet bruk åligger polispersonal i denna dess egenskap. Polisverksamheten på landsbygden omfattar därjämte biträde vid åtgärd i utsökningsmål, vid indrivning av utskylder eller böter och vid annan handräckning (1 § 2 mom.). Erfordras å viss ort å landsbygden polispersonal för att där upprätthålla ordningen vid enstaka tillfällen utan att anledning finnes att härför anställa fjärdingsmän skola en eller flera ordningsmän tillsättas (2 §). Till förstärkning av den för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet avsedda polispersonalen inom visst landstingsområde må polismän anställas för området (3 §).

Polisdistrikt är pliktigt att skäligen avlöna de fjärdingsmän, ordningsmän

eller andra polismän, vilka skola finnas anställda i distriktet, samt de övriga befattningshavare, som äro erforderliga för polisverksamhetens upprätthållande, att med skälig pension förse innehavare av befattning, som är av stadigvarande beskaffenhet och av vilken befattningshavaren kan antagas bliva helt sysselsatt (ordinarie befattning), samt att, då befattningshavare avlidit i följd av skada, som åsamkats i tjänsten, till hans änka och barn utgiva skäligt familjeunderstöd ävensom till dödsboet utbetala skälig begravningshjälp. I samband med fastställande av den med viss befattning förenade lönen skall jämväl bestämmas, huruvida befattningen skall vara ordinarie (8 §). Till kostnaden för avlöning av befattningshavare vid polisväsendet, vilken anställts för landstingsområde, så ock till kostnaden för avlöning av den, som i annat polisdistrikt än stad eller köping, som förut nämnts, innehar eller uppehåller ordinarie befattning, bidrager statsverket med hälften. Efter enahanda grund utgiver statsverket bidrag till landstings eller dylikt polisdistrikts kostnad för familjeunderstöd och begravningshjälp. Till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt varom nyss nämnts innehar eller uppehåller icke ordinarie befattning, bidrager statsverket med en femtedel (15 § 2 mom.).

Då innehavare av fjärdingsmansbefattning skall tillsättas, har landsfiskalen att avgiva yttrande angående de sökande med uttryckligt angivande beträffande varje sökande, huruvida landsfiskalen anser honom fullt lämplig för befattningen eller icke. Därefter skall i polisdistrikt, som består av en kommun eller del av sådan, kommunen förrätta val av fjärdingsman. Den sålunda valde skall av länsstyrelsen förordnas till fjärdingsman, där icke särskilda skäl annat föränleda. Består polisdistrikt av mer än en kommun och har för polisverksamhetens upprätthållande bildats kommunalförbund, tillkommer valrätt förbundets direktion. Har kommunalförbund icke bildats, skola samtliga till polisdistriktet hörande kommuner var för sig företaga val av fjärdingsman. Enas kommunerna om valet, skall vad som gäller om val i polisdistrikt, bestående av en kommun, äga tillämpning. Falla kommunernas val å olika personer, skall en av de valda av länsstyrelsen förordnas till fjärdingsman, där icke särskilda skäl annat föränleda (11 § 3 mom.).

Fattas i polisdistrikt eller av landsting i avseende å befattningshavare vid polisväsendet beslut angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp eller i fråga, huruvida viss befattning skall vara ordinarie, skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning. Beslut, som sålunda underställles, skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgivas (14 § 1 mom.). Finner länsstyrelse, att avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp av polisdistrikt eller landsting bestämts till lägre belopp än som kan anses skäligt eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosätter sina åligganden, skall länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse. Vidtages ej i anledning av länsstyrelsens framställning erforderlig åtgärd, äger länsstyrelsen förordna därom. Finnes det vara av nöden, må länsstyrelsen förelägga lämpligt vite och fälla till sådant vite (14 § 2 mom.).

Polislagen trädde i kraft den 1 januari 1926, såvitt den avser stad och köping, som förut nämnts, samt landsting. Indelning i polisdistrikt skulle vara verkställd i god tid före nämnda dag. I övrigt skall lagen, såvitt nu är i fråga, vara satt i tillämpning senast den 1 januari 1932. Under vissa förutsättningar kan länsstyrelsen på framställning av kommun förordna, att lagen före sistnämnda dag skall erhålla tillämpning för kommunen.

I de kommuner på landsbygden, där polislagen icke trätt i tillämpning, gäller lagen den 29 september 1899 (nr 77 s. 1) angående fjärdingsmansbestyrets utgörande. Enligt denna lag skall inom varje socken finnas minst en fjärdingsman, dock må efter länsstyrelsens prövning beträffande två eller flera smärre socknar, som gränsa till varandra, bestämmas om anställande av endast en fjärdingsman (§ 1). Fjärdingsman skall utses å kommunalstämma för en tid av minst tre år (§ 2) och skall fördes med skälig avlöning, som bestämmas av kommunen (§ 3). Då fjärdingsman blivit utsedd, ankommer det på landsfiskalen att pröva den valdes lämplighet för befattningen. Finner landsfiskalen den utsedde personen icke lämplig, skall han anmäla förhållandet för länsstyrelsen, som äger att, om skäl därtill föranleda, förordna om nytt val. Äro två eller flera socknar sammanslagna till ett fjärdingsmansdistrikt och enas dessa icke i valet av fjärdingsman, äger landsfiskalen utse den av de valde han finner därtill lämpligast (§ 4). I övergångsbestämmelserna till polislagen föreskrives, att efter det lagen utkommit av trycket — den 17 juni 1925 — fjärdingsman enligt äldre lag må tillsättas allenast tills vidare men med rätt för fjärdingsmannen att åtnjuta tre månaders uppsägningstid. Uppsägning må ej ske utan landsfiskalens samtycke. Beslut, som efter det lagen utkommit av trycket fattas angående fjärdingsmans avlöning, skall underställas länsstyrelsens prövning.

Då den föreliggande frågan om begränsning av länsstyrelsens prövningsrätt företrädesvis avser beslut om avlöning åt fjärdingsmän, vill jag erinra, att spörsmålet om fjärdingsmännens ställning var föremål för noggrant övertvägande vid antagandet av gällande polislag. Vid anmälan i statsrådet den 20 februari 1925 av det förslag till lag om polisväsendet i riket, som genom proposition (nr 58) framlades för nämnda års riksdag, framhöll *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, att bristerna i den då gällande polisorganisationen hänförde sig framför allt till landsbygdens polisväsen. Härefter anförde departementschefen bland annat:

*Proposition
1925.*

Fjärdingsmansbefattningen vore såsom regel en bisyssla, och avlöningen vore också bestämd med hänsyn därtill. En följd därav vore, att fjärdingsmannen måste skaffa sig andra inkomstkällor för att kunna existera, och enligt vad erfarenheten visat finge på grund därav på många håll fjärdingsmansverksamheten stå tillbaka för annat, mera inbringande arbete.

Ofta förekomme också, att fjärdingsmannens avlöning icke vore bestämd med hänsyn till det arbete han hade att utföra, utan att fjärdingsmannen måste nöja sig med en rent av orimligt liten lön. Visserligen hade de nominella lönerna stigit avsevärt under senare år. Till belysande därav och till upplysning angående fjärdingsmanslönernas belopp kunde följande uppgifter lämnas angående fjärdingsmännens totala avlöning åren 1905 och 1923.

Lönens belopp	Antal	
	1905	1923
högst 50 kr.	965	171
51 — 100 "	793	244
101 — 200 "	617	467
201 — 300 "	224	450
301 — 500 "	178	638
501 — 1,000 "		373
1,001 — 1,500 "		151
1,501 — 2,000 "		67
2,001 — 3,000 "		65
över 3,000 "		23
	2,777	2,849

De sålunda meddelade uppgifterna för år 1923 vore dock i viss mån missvisande, i det att i ett flertal fall i lönen inräknats vad som tillkomme fjärdingsman såsom extra polisman. De lägsta fjärdingsmanslönerna förekomme i två distrikt i Älvsborgs län med respektive 122 och 132 innevånare; i det ena syntes fjärdingsmannen icke alls erhålla någon lön, i det andra utgjorde årslönen 2 kronor.

Det syntes ligga i öppen dag, att det icke vore möjligt att för de obetydliga löner, som i åtskilliga fall lämnades, erhålla ens någorlunda tillfredsställande fjärdingsmän. Också förspordes från många håll, att man vid befattningarnas tillsättande huvudsakligen fäste avseende icke vid de sökandes kvalifikationer utan vid att vederbörande vore villig att nöja sig med en liten lön, och mångfaldiga exempel finnes på att en fjärdingsman ersatts med en annan allenast på den grund, att denne erbjudit sig att tjänstgöra mot lägre lön. Enligt uppgifter, som inforrats för en av landshövdingen S. Linnér verkställd utredning i ämnet, hade länsstyrelserna under femårsperioden 1916—1920 i 47 fall funnit sig böra förordna om nytt val på grund av utsedd persons olämplighet och i 32 fall vidtagit åtgärd på grund av beslutad fjärdingsmanslöns otillräcklighet.

För undanröjande av nämnda brister förordade departementschefen en fullständig omgestaltning av den gamla fjärdingsmansinstitutionen. Den egentliga polistjänsten ävensom handräkningsarbetet skulle utföras av polismän, vilka förutsattes skola bliva helt sysselsatta av sin tjänst. Med hänsyn härtill borde polisdistrikten i regel bestämmas på sådant sätt, att i varje distrikt åtminstone en polisman kunde antagas erhålla full sysselsättning. Polisdistriktet skulle vara pliktigt att skäligen avlöna de polismän, som skulle finnas anställda i distriktet. I de till grund för förslaget liggande ekonomiska beräkningarna räknades med en medellön för dessa befattningshavare av 2,200 kronor. Enligt departementschefens uppfattning syntes de sålunda föreslagna bestämmelserna rörande befattningshavarnas ekonomiska ställning ägnade att undanröja rådande missförhållanden. Det låge emellertid, framhöll departementschefen, vikt på att kommunerna ej sökte att av missriktad sparsamhet pressa ned lönerna utan hålla dem ungefär vid de belopp, som i de framlagda utredningarna förutsatts. Ty ju mindre lönen sattes, desto större vore risken för att befattningshavarna skulle tvingas att till nackdel för tjänsten skaffa sig extra inkomster. Den diltillsvarande erfarenheten syntes dock vara av sådant slag, att man väl borde

kunna hoppas, att polisdistrikten, därest en omorganisation efter de föreslagna grunderna skedde, komme att vara benägna att av eget initiativ följa de givna riktlinjerna.

Vad angår frågan om statskontroll över kommunernas fullgörande av sina förpliktelser beträffande polisväsendet yttrade departementschefen bland annat:

Med hänsyn framför allt till statens intressen av rättsordningens upprätthållande kunde någon tvekan icke råda om att staten borde vara berättigad att vaka över att kommunerna och, i den mån det kunde förekomma, jämväl landsingen fullgjorde sina skyldigheter i avseende å polisväsendet. Det hade icke heller från något håll gjorts gällande, att en dylik rätt icke borde tillkomma staten, och tvist rådde endast om i vilka former statens övervakningsmyndighet lämpligast borde utövas. Att vid avgörandet av berörda spörsmål all möjlig hänsyn borde tagas till den kommunala självbestämmningsrätten, vore även departementschefens åsikt. Han funne det alltså riktigt, att statsmyndighets rätt att ingripa begränsades till uppenbara fall av pliktförsummelse och han saknade anledning att föreslå, att underställningsplikt infördes i fråga om andra kommunala beslut än sådana, som avsåge befattningshavare tillkommande ekonomiska förmåner. Medan i avseende å beslut av sistnämnda art underställningsplikten vore nödvändig av hänsyn till befattningshavarna, för vilka även en ringa lönesänkning kunde vara av stor betydelse, borde i andra fall värdet av en föreskrift om underställningsplikt icke överskattas. Departementschefen utginge naturligtvis ifrån såsom något självklart, att kommunerna i regel skulle lojalt fullgöra sina skyldigheter. I vanliga fall komme förmodligen en kommun, som beslutat en icke motiverad nedsättning av polispersonalens antal, att beakta redan en enkel hänvändelse från länsstyrelsens sida. Men skulle det undantagsfall inträffa, att en kommun verkligen önskade obehörigen försvaga sitt polisväsen, bleve det icke tillräckligt med en underställningsföreskrift utan länsstyrelsen måste, oavsett en sådan, på annat sätt ingripa mot vederbörande. Och för dylika undantagsfall syntes det vara nödvändigt, att statsmakterna erhöle fullt effektiva maktmedel.

I enlighet med dessa synpunkter avfattades det förslag, som framlades för riksdagen.

Under behandlingen i riksdagen vidtogs i förslaget en väsentlig förändring beträffande polisväsendet på landsbygden. Härom anförde *andra särskilda utskottet* i sitt utlåtande (nr 1) bland annat följande:

Särskilda utskottet 1925.

Utskottet hade funnit en reform beträffande personalorganisationen å landsbygden av behovet påkallad men utskottet hade icke kunnat bliva övertygat om att man därvid borde gå så långt att man helt avskaffade den nuvarande fjärdingsmansinstitutionen för att ersätta fjärdingsmännen med polismän, vilka skulle hava att helt ägna sig åt sina befattningar. Utskottet ville visserligen icke bestrida, att å vissa orter den verksamhet, som enligt förslaget skulle å landsbygden ombesörjas av polismännen, lämpligen kunde och borde uppdragas åt yrkesmän i enlighet med vad förslaget innehöle. Men i ett synnerligen stort antal fall syntes på den egentliga landsbygden, där polisverksamheten väsentligen måste bestå av indrivningsarbete, nämnda polisverksamhet bättre och billigare kunna ombesörjas av befattningshavare av de förutvarande fjärdingsmännens typ, vilka hade befattningen såsom en bisyssla vid sidan av annan verksamhet. De stora tjänstgöringsområden, som ett genomförande av förslaget skulle medföra, skulle också sannolikt draga med sig olägenheter i olika avse-

enden. Utskottet hade därför, i enlighet med vad som förordats i åtskilliga i ämnet väckta motioner, funnit sig böra föreslå, att fjärdingsmansinstitutionen bibehölles, om ock i något modifierad form. Då någon principiell arbetsfördelning mellan fjärdingsmän och extra polismän icke funnes, syntes det vara lämpligt, att fjärdingsmansinstitutionen finge omfatta jämväl de extra polismännen. Tillsåge man, att kommunerna otvetydigt förpliktades att till kronobetjäningens biträde anställa all den personal, som vore av nöden för ett behörigt ombesörjande av polisverksamheten i den utvidgade betydelse, vari nämnda uttryck fattades i förslaget, gäve man vidare länsstyrelserna möjlighet att tillskapa distrikt för fullt sysselsatt personal i de sannolikt icke allt för vanliga fall, där ett dylikt sammanförande av kommuner till gemensamma distrikt vore av ett särskilt behov påkallat, och säkerställde man slutligen befattningshavarna med avseende å såväl ekonomiska förmåner som tjänsteställning, syntes man i övrigt sakna anledning till några väsentliga omläggningar av det nuvarande landsbygds-systemet. I enlighet med det anförda hade utskottet omarbetat förslaget dithörande bestämmelser. Därvid hade utskottet till säkerställande av fjärdingsmäns ekonomiska ställning bibehållit förslaget bestämmelser om underställning av beslut, som anginge befattningshavare tillkommande förmåner av pekuniär art.

Riksdagen
1925

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen och ligger till grund för den gällande lagen.

Motioner
1928.

Frågan om underställning av beslut i polisdistrikt och av landsting samt om länsstyrelsens prövningsrätt rörande dylika beslut upptogs vid 1928 års riksdag.

I två likalydande motioner, den ena i första kammaren (nr 69) av herrar *Oscar Ericson* och *Westman* samt den andra i andra kammaren (nr 120) av herr *Johansson i Brånalt med flera* hemställdes, att riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring av polislagen, att stadgandet, att beslut i polisdistrikt eller av landsting i avseende å befattningshavare vid polisväsendet angående avlöning och pensionering med mera skall underställas prövning av länsstyrelsen, måtte bortfalla.

I en motion i andra kammaren (nr 39) av herr *af Ekenstam* yrkades, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring eller sådant tillägg till polislagen, att vissa i motionen påtalade missförhållanden beträffande fjärdingsmäns avlöning måtte bli undanröjda.

I en av herr *Johansson i Väby med flera* likaledes inom andra kammaren väckt motion (nr 40) hemställdes, att riksdagen ville besluta sådana ändringar i polislagen, att länsstyrelsen icke skulle äga befogenhet att vägra fastställelse av polisdistrikts beslut angående avlöning till fjärdingsman, därest parterna vore om lönen ense och den antagne fjärdingsmannen prövades innehava för tjänstens behöriga fullgörande erforderliga kvalifikationer.

Första lag-
utskottet
1928.

Första lagutskottet anförde i sitt med anledning av motionerna avgivna utlåtande (nr 11) bland annat följande:

Att det missnöje med tillämpningen av polislagens bestämmelser om underställning av beslut angående fjärdingsmäns avlöning, varåt motionärerna givit uttryck, vore allmänt utbrett, framginge därav att, enligt vad utskottet inhämtat, under åren 1926 och 1927 över ett hundratal kommuner i skilda delar av riket besvärat sig hos Kungl. Maj:t över beslut av länsstyrelser rörande lön at fjärdingsmän. På grund av vad sålunda förekommit ansåge utskottet sig

böra hemställa om åtgärder i syfte att undanröja anledningen till det radande missnöjet, ehuru utskottet icke förbisåge, att vissa betänkligheter måhända kunde resas mot att redan skrida till ändring av en så nyligen tillkommen lag som den omförmälda.

Vid övervägande av spørsmålet, på vad sätt ändring av lagen borde åvägbringas, funne utskottet angeläget, att den förbättrade ställning, som fjärdingsmännen genom polislagen vunnit, icke bleve äventyrad. Redan ur nämnda synpunkt kunde utskottet icke förorda en så långt gående åtgärd som den i motionerna nr 69 i första kammaren och nr 120 i andra kammaren föreslagna, eller att helt och hållet borttaga länsstyrelsens prövningsrätt beträffande beslut angående befattningshavares avlöning med mera. Även den i motionen nr 40 i andra kammaren yrkade inskränkningen av nämnda prövningsrätt, nämligen beträffande avlöning till fjärdingsman för det fall, att kommunen och den antagne fjärdingsmannen vore om lönen ense och fjärdingsmannen prövades innehava för tjänstens behöriga fullgörande erforderliga kvalifikationer, vore ägnad att ingiva betänkligheter. Det kunde inträffa, att en sökande till en fjärdingsmansbefattning, därest han ville komma i åtanke, icke hade annat val än att antaga den lön, som kommunen erbjöde honom. Även om lönen vore uppenbart oskälig. Att i sådana fall en viss fara föreläge för att fjärdingsmannen kunde komma att åsidosätta sin tjänst för annan förvärvsverksamhet vore tydligt. Inom utskottet hade föreslagits en annan utväg för frågans lösning, nämligen införande i 14 § 1 mom. av ett stadgande i den riktningen, att länsstyrelse ej finge vägra fastställelse å beslut angående avlöning, därest avlöningen icke vore uppenbart oskälig. Ett stadgande av den innebörd, som sålunda ifrågasatts, syntes visserligen ägnat att främja, även om mot kommunerna mindre sträng tolkning av lagen samtidigt som möjligheten för länsstyrelsen att ingripa reglerande, där så erfordrades, vore bibehållen. Utan en närmare undersökning kunde utskottet emellertid icke taga en mera bestämd ställning till förslaget. I följd därav och då en dylik undersökning lämpligen borde ske genom Kungl. Maj:ts försorg, finge utskottet förorda en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ämnet. Att därvid jämväl andra förslag, som kunde framkomma, skulle bliva föremål för prövning, syntes vara onödigt att påpeka. Vidkommande det inom utskottet väckta förslaget kunde givetvis olika meningar råda, huruvida allenast beslut rörande avlöning skulle omfattas av en lagändring eller denna avse även övriga frågor, som omförmäldes i 14 § 1 mom. Jämväl beträffande frågan, huruvida alla befattningshavare eller blott fjärdingsmännen skulle omfattas av ett stadgande i föreslagen riktning, kunde naturligen en viss tvekan göra sig gällande. Det syntes kunna antagas, att den blivande utredningen i ämnet komme att giva anvisning å vad ett eventuellt stadgande lämpligen borde innehålla i berörda hänseenden.

Under åberopande av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av de utav utskottet anförda synpunkterna skyndsamt låta verkställa utredning, på vad sätt sådan ändring i polislagen kunde åvägbringas, att den länsstyrelsen tillkommande prövningsrätten beträffande beslut om avlöning åt befattningshavare vid polisväsendet med mera kunde begränsas, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande, varefter skrivelse i ämnet avläts den 24 februari 1928 (nr 37).

Över riksdagens skrivelse hava utlåtanden infordrats från länsstyrelserna i samtliga län, varjämte yttranden avgivits av styrelsen för svenska landskom-

Riksdagen
1928.

Yttranden
över riksdagens
skrivelse.

munernas förbund och svenska polisförbundet. Vissa länsstyrelser hava vid sina utlåtanden fogat yttranden från landsfogdar och landsfiskaler med flera. En framställning i ämnet har även gjorts av riksförbundet för fjärdingsmän och polismän.

De flesta av de hörda myndigheterna hava mer eller mindre bestämt avstyrkt förslaget om begränsning av länsstyrelsens prövningsrätt. Uttalanden i denna riktning hava gjorts av *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Länsstyrelsen i Blekinge län* har på anförda skäl ansett förslaget icke kunna förordas men har tillika förklarat sig icke vilja absolut motsätta sig införandet av bestämmelse i ämnet, därest den av andra skäl kunde anses opportun. Förslaget har likaså avstyrkts av samtliga de *landsfogdar* och det övervägande flertalet av de *landsfiskaler*, som yttrat sig i ärendet, samt av *styrelsen för svenska polisförbundet* och *riksförbundet för fjärdingsmän och polismän*.

De skäl, som anförts mot den ifrågakvarande begränsningen, äro i korthet följande:

Syftet med bestämmelserna om underställning och om länsstyrelsens prövningsrätt vore att bereda säkerhet för att polis- och fjärdingsmän erhöles en tryggad ekonomisk ställning. Därmed avsåges icke blott att tillvarataga de enskilda befattningshavarnas intressen utan i främsta rummet att skapa garantier för att till befattningarna erhöles fullt kvalificerade personer. Detta vore nödvändigt för tillgodoseende av samhällets intresse av polisverksamhetens behöriga upprätthållande. Behovet av dugliga och pålitliga polismän bleve allt mera framträdande, i den mån arbetet med såväl egentlig polistjänst som inledning och handräckning ökades. Ett borttagande av bestämmelserna om underställning och om länsstyrelsens prövningsrätt skulle beröva statsmakten den erforderliga kontrollen över polisväsendet och medföra att organisationens värde komme att bliva beroende av kommunernas gottfinnande. Åtgärden skulle kunna leda till fastställandet av otillräckliga löner med därav följande undermåliga fjärdingsmän. En dylik utveckling innebure en återgång till förhållandena före polisreformens genomförande, vilka allmänt ansetts vara synnerligen otillfredsställande. Därigenom skulle polisorganisationens effektivitet äventyras och ett av de viktigaste önskemålen vid polislagens antagande förfelas. Därjämte skulle man förlora enhetligheten, och de kommuner, som ännu ej övergått till den nya ordningen, komma i en annan ställning än de, som redan beslutat sådan övergång.

Redan på grund av 1899 års lag, enligt den tolkning, som i praxis givits åt densamma, ägde länsstyrelsen beträffande fjärdingsmännens löner enahanda prövningsrätt, som nu blivit föremål för anmärkning. Enligt nämnda lag hade kommunerna icke rätt att erhålla statsbidrag till lönerna. Det vore tydligt, att då statsbidrag numera skulle utgå, kontrollen icke kunde göras svagare än den varit enligt äldre lagstiftning. Då staten för vinnande av en effektiv polisorganisation iklätt sig betydande utgifter, vore det ofrånkomligt, att staten förbehölle sig möjlighet att övervaka användningen av de utanordnade medlen.

Såsom skäl för den föreslagna ändringen hade riksdagen anført endast, att ett utbrett missnöje förefunnes med tillämpningen av polislagens bestämmelser, vilket framgått därav att under åren 1926 och 1927 över ett hundratal kommuner i skilda delar av riket besvärat sig hos Kungl. Maj:t över beslut rörande

lön åt fjärdingsmän. I förhållande till antalet dylika beslut, som prövats av länsstyrelserna, vore emellertid antalet besvär icke så stort, att någon lagändring kunde anses påkallad. För övrigt hade det icke visats, att missnöjet varit sakligt berättigat. Länsstyrelserna hade vid prövning av beslut, varom nu vore fråga, framgått med största varsamhet och tagit behörig hänsyn till såväl de lokala förhållandena som kommunernas och befattningshavarnas berättigade intressen. Detta gällde särskilt de distrikt, där polislagen ännu icke trätt i tillämpning och något statsbidrag till lönerna sålunda icke utginge. Det vore även klart, att det ej låge i länsstyrelsernas intresse att pålägga kommunerna tyngre ekonomiska bördor än som vore oundgängligen nödvändiga. Endast i undantagsfall hade också Kungl. Maj:t på grund av de anförda besvären ändrat länsstyrelsernas beslut.

Det vore för övrigt ganska naturligt, att ett visst missnöje måste uppstå vid polislagens genomförande. Densamma innebure ett betydande intrång i kommunernas gamla rättighet att fritt bestämma avlöningen åt sina fjärdingsmän. Vissa slitningar måste därför uppstå, särskilt under övergångstiden, så mycket mera som meningsskiljaktighet ofta rådde rörande vad som i det enskilda fallet vore »skälig» lön. Med ökningen i polispersonalens arbetsuppgifter och stigande lönestandard följde naturligen anspråk på ökade avlöningsförmåner. Ett visst motsatsförhållande komme alltid att bestå med hänsyn därtill att befattningshavarna till övervägande del fullföljde statliga uppgifter, under det att en stor del av kostnaderna därför bestredes av kommunala medel. Särskilt gällde detta beträffande de distrikt, där polislagen ännu icke tillämpades och kostnaderna således helt vilade på kommunen.

Att vidtaga ändringar i polislagen vore olämpligt även med hänsyn därtill att lagen varit i kraft endast en kort tid och ännu icke trätt i tillämpning beträffande riket i dess helhet. Sådan erfarenhet kunde därför icke anses föreligga, att man borde frånga en av lagens viktigaste principer. Det kunde för övrigt antagas, att sedan lagen någon tid varit gällande och en enhetlig praxis hunnit utveckla sig, det rådande missnöjet skulle avtaga. Därtill bidroge även den bland landsbygdens kommunalmän växande förståelsen för vikten av ett väl ordnat polisväsen. Riksdagens skrivelse samt den i frågan förda diskussionen komme att göra länsstyrelserna mycket försiktiga vid prövningsrättens utövande. Till ledning för länsstyrelserna tjänade även de riktlinjer, som angivits vid ett av chefen för socialdepartementet under oktober månad 1927 anordnat sammanträde med representanter för länsstyrelserna för överläggning i frågor rörande polisväsendet.

Av nu anförda skäl vore det olämpligt att borttaga eller generellt begränsa den prövningsrätt, som tillkomme länsstyrelsen.

Ej heller borde det komma i fråga att utesluta länsstyrelsens prövningsrätt i de fall, då enighet om lönevillkoren rådde mellan polisdistriktet och den antagne fjärdingsmannen. Såsom riksdagen framhållit kunde det nämligen inträffa, att en sökande till en fjärdingsmansbefattning, därest han ville komma i åtanke, vore nödsakad att antaga den lön, som erbjödes, även om den vore uppenbart oskälig. Det hade även hänt, att sökande till fjärdingsmansbefattning underbjudit varandra i fråga om lönen, med resultat att densamma blivit otillräcklig och fjärdingsmannen nödgats eftersätta tjänsten för annat förvävsarbete.

Vad särskilt anginge den av riksdagen ifrågasatta bestämmelsen, att fastställelse å avlöningsbeslut skulle kunna vägras endast då den bestämda lönen vore uppenbart oskälig, innebure en föreskrift i nämnda riktning knappast någon ändring i sak. Ej heller nu ogillade länsstyrelserna dylika beslut annat än då lönen vore orimligt låg, och införande av en föreskrift därom kunde endast fattas såsom ett misstroende mot länsstyrelsernas omdömesförmåga. Därest en sådan bestämmelse skulle erhålla någon praktisk betydelse, skulle den med-

föra, att länsstyrelsens rätt att ingripa begränsades till rena undantagsfall och att lönerna sålunda kunde bestämmas till allt för låga belopp. Någon ytterligare klarhet skulle icke vinnas genom det föreslagna tillägget, då tolkningen av uttrycket »icke uppenbart oskälig» erbjöde lika stora svårigheter och kunde vara föremål för samma meningsskiljaktigheter som uttrycket »skälig» i den gällande lagen.

I huvudsak samma skäl, som talade mot inskränkning av länsstyrelsens prövningsrätt i fråga om beslut enligt polislagen, kunde anföras mot förslaget att begränsa prövningsrätten beträffande löner till fjärdingsmän, som tillsatts enligt 1899 års lag. Då endast några år återstode till den tidpunkt, då polislagen skulle vara satt i tillämpning för riket i dess helhet, skulle det endast medföra förvirring, om genom borttagande av prövningsrätten någon särställning i avlöningshänseende bereddes de gamla fjärdingsmännen. Ej heller kunde det vara önskvärt att under tiden närmast före den 1 januari 1932 framkalla ett stort antal omregleringar av fjärdingsmanslönerna med därav följande inverkan på kommunernas ekonomi.

Länsstyrelsen i Uppsala län har funnit en begränsning av ifrågavarande prövningsrätt icke kunna förordas annat än så till vida, att ett närmare angivande i lagen av de omständigheter, som huvudsakligen borde ligga till grund för prövningen av löneförmånernas skälighet, syntes vara lämpligt. Icke minst vore av vikt att klargöra, att avseende borde fästas ej blott därvid att skälig gottgörelse lämnades för den tid, som åtginge för befattningshavares tjänstgörömål, utan även till den av nämnda göromåls omfång och fördelning härflytande minskningen i möjlighet att under den återstående tiden förvärva en tillfredsställande arbetsinkomst. Liknande uppfattning har uttalats av *länsstyrelsen i Jämtlands län*, som ansett, att det möjligen kunde ifrågasättas att till ledning för kommunerna och myndigheterna i lagen borde angivas vissa omständigheter, till vilka särskild hänsyn skulle tagas vid avlöningens bestämmande. I berörda avseende syntes framför allt böra uppmärksammas den med fjärdingsmanstjänsten förenade tjänstgöringens kvantitet samt eventuella förläggning i huvudsak till viss högsäsong på arbetsmarknaden, tjänstgöringens kvalitet — egentlig polistjänst eller indrivningsverksamhet — omfattningen av fjärdingsmannens redovisningsskyldighet samt lönenivån för skolade arbetare inom orten.

Det av första lagutskottet antydda förslaget om införande av stadgande, att fastställelse å beslut angående avlöning ej finge vägras, därest avlöningen icke vore uppenbart oskälig, har biträtts av *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, vilken såsom skäl härför framhållit, att länsstyrelsens lagstadgade prövningsrätt endast innebure, att länsstyrelsen skulle tillse, att av polisdistrikt beslutade avlöningar vore skäliga, samt att omförmälda förslag icke innebure en inskränkning i länsstyrelsens prövningsrätt utan endast ett understrykande av att särskild hänsyn borde tagas till den anslagsgivande myndigheten vid skälighetsprövningen. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* har förklarat sig icke hava något att erinra mot en dylik, något mjukare lydelse av stadgandet om länsstyrelsens prövningsrätt, därest en dylik ändring kunde bidra till någon minskning av det angivna missnöjet. I sak syntes den dock knappast hava någon betydelse, enär länsstyrelsen icke gärna ingrepe i en lönefråga, om icke lönebeloppet ansåges uppenbart oskäligt.

Förslaget har tillstyrkts även av *styrelsen för svenska landskommunernas förbund*, som anfört bland annat:

Vad som framför allt väckt kommunernas missnöje — vilket bland annat visat sig i de över länsstyrelsernas beslut anförda besvären — hade varit länsstyrelsernas tillämpning av underställningsbestämmelserna i polislagen beträffande avlöningar åt fjärdingsmän, som anställts enligt 1899 års lag. För kommunerna hade det nämligen stått klart, att vad som kunde vara skäligt för en fjärdingsman, anställd enligt nya lagen med de större fordringar, som nämnda lag ställde på befattningshavaren, knappast kunde anses nödvändigt beträffande en tjänst enligt den äldre lagen. Därjämte ägde lönerna för fjärdingsmän, anställda enligt den äldre lagen, viss hävd med hänsyn därtill att de genomgående varit grundade på ömsesidigt avtal mellan kommunen och tjänsteinnehavaren, och slutligen utginge intet statsbidrag till lönerna till nämnda befattningshavare, vilka förhållanden bort föränleda länsstyrelserna att iakttaga än större försiktighet vid bestämmandet av lönerna under övergångstiden till den nya ordningen.

Den behandling, som nämnda fjärdingsmäns lönefrågor rönt, hade medfört en allmän tendens hos befattningshavarna att begära löneökning. Det hade till och med hänt, att befattningshavare mitt under anställningstiden själva väckt förslag om löneökning. Då deras framställning avslagits, hade de besvärat sig över beslutet eller anmält saken till länsstyrelsen för att denna i kraft av sin befogenhet skulle tillmötesgå deras begäran om högre ersättning.

Vad anginge förslaget, att länsstyrelse ej finge vägra fastställelse å beslut angående avlöning, därest avlöningen icke vore »uppenbart oskälig», syntes visserligen den ifrågasatta ändringen i sak vara allt för obetydlig för att ensam för sig råda bot på de påtalade missförhållandena. Sin största betydelse skulle den emellertid tvivelsutan få såsom en anvisning i oförtydligt syfte till länsstyrelserna. Under sådana förhållanden finge styrelsen tillstyrka bifall till den ifrågasatta ändringen i lagtexten. Att därutöver binda länsstyrelsernas handlingsfrihet genom mera detaljerade bestämmelser kunde styrelsen icke förorda, med hänsyn därtill att en betydande del av nämnda fjärdingsmanslöner utginge av statsmedel.

Vidkommande spörsmålet, huruvida omförmälda lagändring borde avse endast beslut rörande avlöning eller jämväl beslut i andra i 14 § 1 mom. omförmälda frågor, har *länsstyrelsen i Gävleborgs län* uttalat, att då polislagen ännu ej hunnit erforderligt prövas i det praktiska livet samt det vid sådant förhållande syntes lämpligt att framgå med stor försiktighet med avseende å ändringar i densamma, ändringen nu borde omfatta endast avlöningsfrågor. Där emot har *länsstyrelsen i Blekinge län* ansett, att om en inskränkande bestämmelse komme till stånd, densamma syntes följdriktigast böra gälla samtliga i 14 § 1 mom. angivna frågor.

I vissa av de inkomna yttrandena har gjorts gällande, att det i övergångsbestämmelserna till polislagen förekommande stadgandet om underställning av beslut rörande avlöning till fjärdingsman, som anställts enligt 1899 års lag, borde utgå. Sålunda har *länsstyrelsen i Södermanlands län* framhållit, att medan någon ändring av gällande bestämmelser, såvitt anginge polisdistrikt, där polislagen vore gällande — polisdistrikt av nylagstyp — icke vore erforderlig, förhållandena ställde sig i väsentlig mån annorlunda beträffande polisdistrikt, där lagen ej gällde — polisdistrikt av äldrelagstyp. Vidare har länsstyrelsen anfört:

Medan i fråga om polisdistrikt av nylagstyp det till följd av statens bidrag till befattningshavarnas avlöning varit helt naturligt, att kommunernas självbestämmanderätt med avseende å tillsättande och avlöning måst i någon mån inskränkas, syntes någon egentlig inskränkning därutinnan beträffande polisdistrikt av äldrelagstyp icke hava åsyftats i polislagen.

Huvudsyftet med det i övergångsbestämmelserna till polislagen intagna stadgandet om underställning syntes hava varit att göra övergången från den gamla till den nya ordningen mjukare. Enligt den gamla ordningen, d. v. s. enligt 1899 års lag, ägde länsstyrelsen pröva skäligheten av fjärdingsmans avlöning endast för den händelse frågan därom i besvärsväg dragits under länsstyrelsens prövning. Enligt den nya ordningen skulle nytt beslut om fjärdingsmans avlöning alltid prövas av länsstyrelsen. Det hade väl beträffande polisdistrikt av äldrelagstyp icke direkt utsagts, att länsstyrelsen vid prövning av underställt beslut skulle ingå i undersökning av skäligheten av den beslutade lönen, men eftersom beslutets laglighet måste prövas, samt lagen om fjärdingsmansbestyrets utgörande föreskrev skälig lön, måste även lörens skälighet prövas.

En sådan prövning ställde sig givetvis i regel svårare än då det gällde fjärdingsmanslön i polisdistrikt av nylagstyp, eftersom fjärdingsman i sådant distrikt i de flesta fall förutsattes vara helt sysselsatt av befattningen, medan i polisdistrikt av äldrelagstyp fjärdingsmanssysslan ofta eller oftast vore att betrakta som en bisyssla.

Att det under sådana förhållanden varit ytterst svårt att i polisdistrikt av äldrelagstyp rätt bedöma avlöningens skälighet, vore uppenbart. Kommunalmyndigheterna hade nog i många fall haft benägenhet att bibehålla den gamla lönen utan tanke på de högst väsentligt ökade krav, som sedan ett par år tillbaka ställts på fjärdingsmännen i deras egenskap av exekutionsbetjänte. Med hänsyn dels till nämnda ökade krav och dels till faran av att för befattningshavare, vilka hade till tjänsteplikt att för annans räkning med redovisningskyldighet uppbära stora penningbelopp, lönen icke utginge med i förhållande till arbetet och ansvaret rimligt belopp, hade länsstyrelsen i 11 fall ansett sig böra vägra fastställelse å beslut om lön till fjärdingsmän inom polisdistrikt av äldrelagstyp.

Emellertid syntes icke föreligga något oavvisligt behov av bibehållande i övergångsbestämmelserna av stadgandet, att i polisdistrikt av äldrelagstyp beslut angående fjärdingsmans avlöning skulle underställas länsstyrelsens prövning.

Följden av berörda stadgandes uteslutande ur polislagen skulle bliva, att polisdistrikt av äldrelagstyp skulle äga att för tiden intill den 1 januari 1932 ensamt bestämma om fjärdingsmanslön utom för det sällsynta undantagsfall, att kommunalmyndighetens beslut därutinnan i besvärsväg underställdes länsstyrelsens prövning, eller, med andra ord, kommunalmyndighets lönebeslut för nämnda tid skulle, liksom före tillkomsten av polislagen, gå i verkställighet utan fastställelse av länsstyrelsen, och i den mån länsstyrelsen eller högre myndighet vägrat fastställelse å redan underställt beslut, skulle polisdistriktet vara oförhindrat såväl att tillämpa redan fattat beslut, även om fastställelse därå vägrats, som ock att oberoende av redan förut, möjligen under tryck av vägrad fastställelse, fattat beslut fatta nytt beslut i ämnet. För tillämpligheten av ett sådant nytt beslut skulle dock krävas, att den redan tillvidare tillsatte fjärdingsmannen kommit i åtnjutande av den honom i övergångsbestämmelserna tillförsäkrade tre månaders uppsägningstid, vartill komme, att en lagändring i angiven riktning syntes nödvändigöra uteslutande jämväl av det i samma stycke av övergångsbestämmelserna förekommande stadgandet, att uppsägning ej finge ske utan landsfiskalens samtycke.

Länsstyrelsen i Gotlands län har vidkommande de polisdistrikt, där 1899 års lag ännu gällde, framhållit, att det med hänsyn därtill att det blott vore fråga om ett övergångsstadium och då väl i en stor mängd fall de gamla fjärdingsmännen bibehölles vid sina befattningar samt något statsbidrag till deras avlöning icke utginge, kunde ifrågasättas, huruvida icke stadgandet i övergångsbestämmelserna till polislagen om länsstyrelsens prövningsrätt skulle kunna utgå. Jämväl *styrelsen för landskommunernas förbund* har ansett, att nämnda stadgande utan hinder kunde utgå. Bestämmelsen komme visserligen att sättas ur kraft med polislagens fulla genomförande den 1 januari 1932, men för kommuner, som icke komme att tillämpa lagen dessförinnan, kunde bestämmelsens avskaffande hava stor praktisk betydelse vid fastställande av fjärdingsmanslönerna.

Uti en del av de inkomna utlåtandena hava ifrågasatts vissa andra åtgärder för vinnande av det i riksdagsskrivelsen uttalade önskemålet.

Sälunda har *länsstyrelsen i Östergötlands län* anfört bland annat:

De tjänstemän, som vore helt statsavlönade, vore i regel inrangerade i någon viss löneklass med avlöningsvillkor bestämda av Kungl. Maj:t och riksdagen. En liknande ordning vore väl ej omöjlig att genomföra även beträffande tjänstemän, som avlönades delvis av statsmedel och delvis av kommunala medel. Någon nödvändighet att placera alla fjärdingsmän inom samma löneklass föreläge givetvis icke, utan hänsyn kunde tagas till distriktets storlek och antalet fjärdingsmän inom större distrikt, men detta borde bestämmas efter generella, för riket i dess helhet gällande regler. Det tillämpade systemet med undersökning från fall till fall av de olika polismännens arbetsbördor vore långt ifrån tilltalande; man måste därvid röra sig med så mycket osäkra faktorer och så mycket av subjektiv uppfattning, att någon visshet om ett fullt rättvist resultat aldrig kunde vinnas. Genom polis- och fjärdingsmännens inrangerande i löneklass vunnes den högst beaktansvärda fördelen, att man sluppe ifrån de talrika såväl för befattningshavarna och kommunerna som för de administrativa myndigheterna tidsödande och uppslitande lönetvister, som nu hörde till ordningen för dagen. Vile man emellertid icke tillgripa nämnda, enligt länsstyrelsens åsikt enda rationella lösning av frågan, hänvisade länsstyrelsen till ett av länsstyrelsen i samband med frågan om instruktion för poliskollegierna väckt förslag att överlåta berörda lönetvister till nyssnämnda, av sina nuvarande göromål ingalunda överansträngda institutioner. Genom en sådan sakens ordning möjliggjordes en verklig förhandlingsordning mellan parterna och därmed måhända ock ett för bägge parterna mera tillfredsställande resultat än som nu kunde åvägbringas.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har ansett, att därest man ville bibehålla den nya organisationen och prövningen av nämnda beslut men inskränka den prövande myndighetens befogenhet, icke återstode annan utväg än att antingen fastställa en fast lönetariff eller ock bestämma en viss ram, i vilken avlöningarna skulle inpassas. Liknande uppfattning har uttalats av *länsstyrelsen i Norrbottens län*, som anfört, att den nuvarande skälighetsprövningen genom länsstyrelserna möjligen skulle kunna tänkas ersatt genom en i särskild författning fixerad avlöningsskala för fjärdingsmansbefattningarna. Ur många synpunkter skulle en sådan form för det statliga inflytandet på avlöningsförhållandena vara att föredraga, men den syntes icke vara möjlig att genomföra med mindre

alla polisdistrikt gjordes så stora, att fjärdingsmännen finge full sysselsättning i tjänsten. Likaså har *styrelsen för landskommunernas förbund* framhållit, att utfärdandet av en dylik löneskala skulle bättre överensstämma med det sätt, varpå löner i allmänhet fastställdes i de fall, då statsbidrag till desamma utginge. Det skulle också bidra till att göra lönebeloppen jämnare och mera riktigt avvägda än vad de kunde bliva med en lösare beräkningsgrund.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har anfört, att en utväg till åtminstone delvis lösning av frågan möjligen kunde vara, att statsmyndigheterna fastställde en efter polisdistriktens folkmängd och areal graderad normerande löneskala, med föreskrift att däri angivna lönebelopp skulle i erforderlig mån höjas, respektive sänkas, därest fjärdingsmanstjänsten på grund av särskilda förhållanden inom distriktet vore mera betungad, respektive lättare, än som kunde antagas vara fallet i ett dylikt tänkt normaldistrikt. Om av kommun beslutad avlöning ansåges böra ökas, borde det åligga polischefen att hos länsstyrelsen påkalla åtgärd för avlöningens höjande till skäligt belopp. Därest polischefen finge sig ålagd skyldighet därutinnan, skulle kommunernas åliggande att underställa lönebesluten länsstyrelsens prövning kunna bortfalla. Beträffande framkomligheten av den skisserade utvägen vågade länsstyrelsen icke uttala sig. Därtill fordrades en undersökning, i vad mån de angivna faktorerna eller tilläventyrs ännu några dylika skulle förslå till fastställandet av en lön, som genomsnittligt finge anses skälig.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har ansett, att den lämpligaste åtgärden för åvägbringande av den i riksdagsskrivelsen åsyftade förbättringen i rådande förhållanden vore, att Kungl. Maj:t genom meddelande av vissa direktiv framtvingade en fast och enhetlig praxis vid bestämmande av omförmälda avlöning. Liknande synpunkter hava framförts av *länsstyrelserna i Jönköpings och Skaraborgs län*.

Å andra sidan har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* uttalat, att några fasta regler för frågans ordnande enligt länsstyrelsens förmenande icke borde meddelas; de gällande bestämmelserna, som möjliggjorde en smidig anpassning efter rådande förhållanden, vore avgjort att föredraga.

Departements-
chefen.

Såsom av utredningen i ärendet framgår hava vissa svårigheter uppstått vid tillämpningen av bestämmelserna om länsstyrelsens prövningsrätt beträffande beslut om avlöning åt befattningshavare vid polisväsendet. Dessa svårigheter hava kommit till uttryck bland annat däri att ett stort antal polisdistrikt anfört besvär över beslut, som av länsstyrelserna meddelats i dylika frågor. Till viss grad torde de uppkomna olägenheterna vara en naturlig följd av den genom polislagen verkställda omdaning av polisväsendet. Genom nämnda lag påläggas nämligen kommunerna i allmänt intresse nya förpliktelser, vilka medföra såväl en viss begränsning i den kommunala självbestämmanderätten som — åtminstone i en del fall — ökade ekonomiska bördor. Det är naturligt, att en dylik ordning icke kan genomföras utan slitningar. Med fog lär det dock kunna antagas, att sedan lagen någon tid varit i tillämpning och förhållandena på området fått stadga sig, motsättningarna så småningom skola försvinna. Till

en dylik utveckling bidrager ock den i allmänhet vidgade förståelsen för betydelsen av ett väl utvecklat polisväsen.

Ehuru sålunda vikten av de befurda olägenheterna icke får överskattas, är det tydligt, att i den mån desamma kunna undanröjas genom lagstiftningsåtgärder, dylika böra komma till stånd. Härvid måste emellertid bestämt fasthållas, att man genom sådana åtgärder icke får äventyra den förbättring i ekonomiskt avseende, som man genom polisreformen velat tillerkänna fjärdingsmän och andra polismän. I annat fall skulle man på en mycket betydelsefull punkt ointetgöra polisreformens verkningar och återgå till tidigare rådande, synnerligen otillfredsställande förhållanden. Med hänsyn till det anförda torde det icke vara möjligt att biträda det — jämväl av riksdagen avstyrkt — förslaget att helt avskaffa länsstyrelses prövningsrätt beträffande beslut, varom här är fråga. Genom att godtaga detta förslag skulle man i allt för hög grad försvaga den statliga kontrollen över polisväsendet. Ej heller bör det komma i fråga att borttaga prövningsrätten angående avlöning till fjärdingsmän för det fall, att polisdistriktet och den antagne befattningshavaren äro ense om lönen och befattningshavaren prövas innehava för tjänstens behöriga fullgörande erforderliga kvalifikationer. En dylik begränsning av prövningsrätten skulle kunna leda till återinförande av det ur flera synpunkter förkastliga systemet att till innehavare av fjärdingsmansbefattningar utse den lägst bjudande.

Vissa olägenheter äro även förbundna med det väckta förslaget att i polislagen angiva de förhållanden, som böra beaktas vid bestämmande av löner åt polis- och fjärdingsmän. Den i 8 § i polislagen uppställda regeln, att avlöningen skall vara skäligen, medger en ganska vid marginal vid löneförmånernas fastställande och möjliggör ett beaktande av alla föreliggande omständigheter. Hänsyn kan och bör sålunda främst tagas till den arbetsbörda, som är förenad med befattningen. En beräkning av denna kan icke grundas på antalet förekommande ärenden, även om någon formel skulle kunna uppställas för beaktande av distriktets storlek, kommunikationsförhållanden och dylikt, utan måste utgå från den tid, som enligt vad erfarenheten giver vid handen erfordras för utförande av det inom distriktet förekommande arbetet. Av betydelse är vidare arbetets art och de anspråk, som på grund därav böra ställas på befattningshavaren. För befattningen kan exempelvis krävas särskild duglighet eller andra personliga egenskaper eller att befattningshavaren skall hava genomgått polis-skola eller eljest besitta särskilda kunskaper. Slutligen måste levnadskostnaderna i orten och dess allmänna lönenivå beaktas. Vad angår befattningshavare, som avses icke skola vara fullt sysselsatt av sin tjänst, måste hänsyn tagas å ena sidan till att jämte polisarbetet även befattningshavarens skyldighet att vid behov stå till förfogande kan i viss utsträckning hindra honom att åtaga sig annat förvärvsarbete och å andra sidan till att han kan verkställa en stor del av polisarbetet å tid, som han eljest icke skulle kunna ekonomiskt utnyttja. Att i lagen tillräckligt fullständigt angiva de omständigheter, som sålunda böra beaktas vid avgörande av lönefrågor, torde icke vara möjligt. Ej

heller lärer något stå att vinna genom ett allmänt uttalande, att hänsyn skall tagas till alla föreliggande omständigheter.

En lämpligare utväg för ernående av det i riksdagsskrivelsen avsedda syftet torde vara att uttryckligen begränsa länsstyrelsens rätt att vägra fastställelse å underställt avlöningsbeslut på den grund att avlöningen anses bestämd till för lågt belopp till de fall, där beslutet innebär ett uppenbart åsidosättande av föreskriften, att avlöningen skall vara skälig. Uppställandet av en dylik inskränkning, vilken ansluter sig till det förslag, som framkommit inom första lagutskottet, innebär icke något frånträdande av regeln, att avlöningen skall vara skälig. Erinras må i detta sammanhang, att föredragande departementschefen vid polislagens framläggande uttalade, att statsmyndighets rätt att ingripa mot kommun eller landsting, som eftersatte sina skyldigheter i avseende å polisväsendet, borde begränsas till uppenbara fall av pliktförsummelse. Genom den nu föreslagna bestämmelsen vinnes emellertid, att beslut om avlöning kommer att ogillas endast då det är tydligt, att den beslutade avlöningen faller utom vad som med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter kan anses skäligt. En dylik bestämmelse synes vara ägnad att förhindra ett stelt tillämpande av vissa uppställda löneprinciper. Föreskriften, att skälen för avslag skola angivas, torde ock bidra till att hänsyn kommer att tagas till samtliga omständigheter i det konkreta fallet.

Samma skäl, som tala för uppställande av angivna regel beträffande beslut om avlöning, kunna åberopas för upptagande av enahanda stadgande i fråga om pensionering, familjeunderstöd och begravningshjälp. Någon anledning att i förevarande hänseende göra skillnad mellan nämnda frågor föreligger icke.

Då någon tvekan icke bör få råda om att förutsättningarna för länsstyrelsens rätt att jämlikt 14 § 2 mom. ingripa mot polisdistrikt eller landsting, som bestämt avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp till för lågt belopp, äro desamma som gälla för länsstyrelsens befogenhet att enligt 1 mom. ogilla beslut i dylik fråga, torde en ändring böra ske även i 2 mom.

I vissa av de inkomna yttrandena har ifrågasatts ett borttagande av den i övergångsbestämmelserna till polislagen givna föreskriften om underställning av beslut rörande avlöning åt fjärdingsman, som anställts enligt 1899 års lag. Detta förslag kan jag icke tillstyrka. Genom ett bifall härtill skulle det såsom redan berörts bliva möjligt att delvis återgå till förut rådande mindre tillfredsställande förhållanden. Vidare skulle förmodligen en omreglering av åtskilliga löner bliva erforderlig i samband med polislagens fullständiga ikraftträdande den 1 januari 1932. Härigenom skulle övergången till den nya ordningen komma att försvåras. Möjlighet skulle även öppnas för kommunerna att, ehuru länsstyrelsen fastställt en viss avlöning såsom skälig, besluta nedsättning av densamma.

Det har även föreslagits, att Kungl. Maj:t skulle genom meddelande av vissa lönetariffer eller direktiv för bestämmandet av polislöner begränsa länsstyrelsens prövningsrätt. Med hänsyn därtill att denna tanke avvisats vid polislagens antagande torde det emellertid icke nu böra komma i fråga att upptaga

densamma. Ej heller kan jag biträda förslaget att överflytta behandlingen av frågan om lönerna till poliskollegierna. Att till dessa organ, vilka enligt riksdagens beslut skola hava enbart att avgöra disciplinmål, hänskjuta dylika rent administrativa ärenden synes mindre lämpligt.

I enlighet med det anförda har jag låtit inom socialdepartementet utarbета ett förslag till *lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket*. Lagen synes böra träda i kraft omedelbart.

Föredraganden uppläser härefter oförmälda förslag och hemställer, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.